

Predikan av Jenny Arnerlöf – Herrens Moder - 2024

För två veckor sedan samlades ledare från hela världen i Paris för återinvigningen av den stora katedralen Notre Dame. Som ni minns väckte katedralens brand reaktioner av stor sorg mitt i det sekulära Europa. De många olika förklaringar till vad kyrkobyggnaden har betytt gjorde tydligt att den var och är mer än bara en byggnad. Fast exakt vad som menas med "mer" finns det många olika åsikter om. När vi hör namnet Notre Dame, tankar de flesta av oss genast på den gotiska kyrkobyggnaden i Paris utan att reflektera ett steg vidare över att namnet och hela byggnaden hedrar Herrens moder. Notre Dame eller "Vår dam" syftar ju på jungfrun Maria. Tänk om "meret" som den kollektiva sorgen handlade om var saknaden av den heliga allmännelig kyrkan som just Jungfru Maria är en symbol för?

Under senare århundraden har protestantiska traditioner varit ängsliga inför en djupare reflektion över Maria av rädsla för att vördnaden ska leda till tillbedjan. Men reformatorerna som vår tradition präglas av, Martin Luther, Jean Calvin och Ulrich Zwingli, alla dessa ledare uttryckte att Maria skulle hedras, men inte tillbes. Som en konst- och kyrkohistoriker har uttryckt det, "Att låta sig förundras över Herrens moder är ett sätt att komma närmare Sonen på samma vis som någon kan komma närmare och uppskatta sin partner mer genom att lära känna deras föräldrar."

Maria får inte lika mycket uppmärksamhet i Nya Testamentets berättelser som apostlarna senare får. Lukasevangeliet ger största utrymme till hennes röst. Magnifikatet, som är hennes reaktion när hon har fått lite tid att fundera över ängeln Gabriels budskap, är ett slags prolog eller beskrivning av allt som följer i Lukasevangeliet och Apostlagärningarna. Berättelserna gestaltar Marias lovsångs stora påståenden.

Där vi möter Herrens moder i dagens text hade hon inte hunnit smälta ängelns omvälvande budskap. Samtalet mellan Maria och Gabriel innehåller signaler som åhörare i antiken, direkt skulle uppfatta. En del av signalerna hade direkt tilltalat judiska åhörare som var förtrogna med traditionens berättelser, men även de från tidens hellenistiska kultur hade reagerat på denna scen där Guds ängel söker en ung kvinnas medgivande om havandeskap. Vår tids överrationalisering och brist på förtrogenhet med traditionens berättelser får folk att reagera med den torra materialismens skepsis. Den reaktionen får oss att gå miste om de kulturella och litterära anspelningarna helt och hållet. Alla dessa lager av mening är Lukasevangeliets sätt att ta fram en megafon och ropa högt: "Var uppmärksam! Stunden som världen har väntat på är här!" Idag har vi inte tid att utforska alla lager som finns som anspelningen på skapelseberättelsen i Första Moseboken eller de andra förunderliga graviditeterna som är så central i traditionen.

Det känns dock viktigt att påminna oss om vad som hade varit häpnadsväckande för en hellenistisk åhörare. I tidens bredare hellenistiska kultur var de mäktigas rätt att utöva sexuellt våld mot folk av lägre status allmänt känt och accepterat; det garanterades av berättelserna om gudarnas bruk av sexuellt våld. Ingen hade hört talas om en Gud som var ärlig med en ung kvinna för att inte tala om värdigheten hon skänktes då han väntade på hennes svar. Det är häpnadsväckande.

Det är ett mirakel att Marias fråga till ängeln fokuserade på hur det underbara skulle vara möjligt istället för hur det skulle påverka hennes ställning och rykte som en anständig kvinna. Till skillnad från Johannes Döparens far, Sakarias - som begärde förvissning när ängeln Gabriel besökte honom angående hans hustrus mirakulösa graviditet, undrade Maria över det förunderliga budskapet. Hon lät sig stå kvar i spänningen mellan det som hon visste var omöjligt och det som ängeln efterlyste

hennes medgivande till. Sakarias ville veta, men Maria ville förstå och tro. "Hur gjorde hon det?". Hon kände Guds godhet tillräckligt mycket för att kunna lita på att allt i slutändan skulle bli bra. Hon litade på ängelns ord, men glöm inte att hon också nästan med en gång åkte till sin äldre kusin Elisabeth för att bekräfta det Gabriel hade sagt. Tro i Biblisk mening är aldrig blind. Maria samlade in bevis där hon kunde; hon är den bästa förebilden vi har av nåd och tro.

Ängeln Gabriel gör tre besök bland Bibelns berättelser – hos profeten Daniel, hos prästen Sakarias, Johannes Döparens far, och hos Maria. En profet och en präst kanske de flesta åhörare tolkar som exakt de sorters människor som det är lämplig för änglar att besöka och för Gud att använda. Profeterna hade gett glimtar av något stort som skulle komma. Trogna och rättfärdiga präster hade tjänat folket och hållit deras tro och tillbedjan levande inför Gud. Dessa val verkar klockrena. Men ingen imponerande bakgrund är uppenbar hos Maria.

Så otippat och märkligt av Gud att inte anlita en expert. Fast Maria var lärjungen par excellens. Hennes expertis handlade om att stå fast som kärlekens jordiska närvaro i hennes sons liv. När Kristus uthärdade korsets förödmjukelse, smärta och lidande stod hon kvar med Jesus fast hon inte kunde föreställa sig uppståndelsens hopp. Den enda kvalifikationen som behövs för en lärjunge är modet att svara ja till Guds kallelse och styrkan att vara uthållig i uppdraget vad som än sker. Maria är bilden av mod och styrka; av livets sorg och glädje som kommer på oskiljaktiga sätt och det är därför hon ger tröst och inspiration till människor världen över.

Maria är Dotter Sion som profeterna skrev om. Hon har sedan tidigt i vår tradition varit en symbol för den heliga kyrkan. Maria lär oss att öppna våra liv för Gud så att vi också kan skapa något heligt tillsammans med Gud.

Gabriels ord till henne var att hennes son skulle kallas heligt. Vad betyder det att något är heligt?

Det som är heligt är väsensskilt från det onda. Det har något av Guds fingeravtryck på sig och används som en kanal för Guds kärlek att nå fram genom. Saker eller varelser, tider och platser kan alla vara heliga. Kyrkans gemenskap är helig. Det vill säga kyrkan, kristna församlingar, är kanaler för att Guds kärlek ska nå fram till skapelsens medlemmar – till människor, djur och levande varelser – i specifika tider och platser. Vill du bejaka Guds fingeravtryck på ditt liv? Vill du ställa dig till Guds förfogande för att hjälpa andra förstå att vår tid och plats är helig? Jag hoppas att du, som jag, vill ta emot Maria och den heliga allmänna kyrkan som hon symboliserar som din bonusmamma.

Under hennes moderlig fostran kan vi lära oss att välkomna Guds heliga och helande liv till djupet som finns i oss. Vi kan förundras över Guds förvandlande nåd och begrunda trons mysterier. Och sist men inte minst kan vi på nytt upptäcka vår kungliga broder Jesus, som välsignar alla som kommer till honom utan något att ge utom en öppen hand. Som vi hörde från profeten Sefanja, "Var inte rädd, låt inte händerna sjunka i missmod. Herren, din Gud, bor hos dig, hjälten och räddaren. Han jublar av glädje över dig i sin översvallande kärlek."

Se till att du inte går miste om gåvan som är Guds heliga översvallande kärlek denna jul. Det är den enda gåvan som du kan ge vidare utan att förlora den. Amen.